

в село. В малко по-друг вид той пуска тия мисли и в един хвърчащ лист „Социалистическата агитация между селените у нас“. В 1895 г. с псевдоним Пенко Петко Тодоров издава сборка „Стихове на скучната лира“ със социални мотиви и настроения. Същата година излизат и два негови „съвременни разказа“ „Хамали и циганка“ с мото: „Всичко за народа и чрез народа. Долу всяка тирания!“ Много народнически и социални стихотворения и разкази печатат през 90-те години в социалистическите вестници и списания Иван Ст. Андрейчин, Кирил Христов, Иван Кирилов и др. — без да говорим за Д. И. Полянов, който си остана цял живот верен на социалистическия идеал.

Тоя общ буен поток на тогавашната интелигенция и народнически настроените писатели отнася и Пейо Крачолов в социалистическото движение.

## 2.

Той е тогава в пети клас в Пловдив. „Същевременно, — признава на едно място той — в пети клас почнах да чета и социалистическа литература“. А при друг случай ето как описва своето кръщение в социализма: „Туй е 90, 91, 92 година. В това време ми падна на ръката един номер на Социалдемократ. И понеже социалистите се преследваха тогава, понеже Социалдемократ ми се даде по един много скрит начин, да го пазя — когато се заключих в стаята си, бях социалист. Това всичко ме опияняваше“.

Преди всичко трябва да отстраним годините 90 и 91. Яворов не си спомня добре. Годишната, когато той е чел „Социалдемократ“, може да бъде най-рано 1892 — и то втората ѝ половина — тъй като първата книга на тоя сборник излиза в края на май (а може би и по-късно) тая година. В това се убеждаваме още повече, като вземем пред вид, че разказаното от Яворов става в Пловдив, когато той е в пети клас, т. е. през 1892/93 учебна година, че негови съученици си спомнят за четене на социалистически книги през зимата и че на 26 август 1893 г. той е вече ученик-телеграфист в Чирпан. Във всеки случай за годините 90 и 91 не може и дума да става. При това ние имаме всички основания да твърдим, че от четирите книги на „Социалдемократ“ в ръцете му е попаднала именно първата книга — нещо, което не изключва, разбира се, възможността да е чел после и останалите три.

Признанието на Яворов, приведено по-горе, ни подсеща, че към обществените обективни причини, които го завеждат при социалистите, бихме могли — и трябва — да прибавим и някои индивидуални, субективни предразположения, за които той сам намерява. Той е натура импулсивна, която дири силни усещания, изобщо човек неспокоен, със склонност към опасни, рисковани предприятия. Баналното всекидневие го отегчава, той предпочита онова, което раздвижва и тревожи душата. Яворов е романтик. От романтизъм той се отдава на македонското движение. За тая си дейност той пише: „Отначало ме увличаше само романтизма на работата, а по-късно дълга на българин, който гледа да мине